

3.8.2010

Oikeusministeriö

Lausuntopyyntö 7.6.2010 (OM 6/41/2009)

LAUSUNTO IHMISOIKEUSINSTITUUTIOITYÖRYHMÄN MIETINTÖ KANSALLISEN IHMISOIKEUSINSTITUUTION PERUSTAMISESTA

Oikeusministeriö on pyytänyt sisäasiainministeriön lausuntoa liittyen ihmisoikeusinstituutioryhmän mietintöön kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamiseen. Pyydettyä lausuntonaan asiassa sisäasiainministeriö esittää seuraavaa:

Ihmisoikeusinstituution perustaminen

EU:n jäsenvaltioissa sijaitsee yksitoista ns. A-statuksen omaavaa ja viisi ns. B-statuksen omaavaa ns. Pariisin periaatteiden mukaista ihmisoikeusinstituutiota. Ihmisoikeusinstituutioryhmä on esittänyt Pariisin periaatteiden mukaisen ihmisoikeusorganisaation perustamista Suomeen Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen. Käytännössä eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuun lakiin lisättäisiin uusi luku oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä toimivasta, itsenäisestä ja riippumattomasta Ihmisoikeuskeskuksesta. Sisäasiainministeriön kannattaa kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamista ja pitää toivottavana, että perustettava instituutio täyttäisi YK:n kansallisten instituutioiden koordinaatiokomitean A-statukselle asettamat kriteerit. Keskusten perustamisella edistetään ihmisoikeuksien huomioimista ja edistämistä viranomaistoiminnassa sekä selkeytetään eri ihmisoikeuksia edistävien toimijoiden työnjakoa. Ihmisoikeuskeskuksen perustamisen johdosta ei lakkauteta nykyisiä toimijoita.

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä olisi edistää perus- ja ihmisoikeuksia koskevaa tiedotusta, kasvatusta, koulutusta ja tutkimusta sekä näihin liittyvää yhteistyötä. Keskus laatisi selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä tekisi aloitteita ja antaisi lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi. Ihmisoikeuskeskus osallistuisi perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja huolehtisi kansainvälisten ihmisoikeussopimusten toimeenpanon riippumattomasta seurannasta. Lisäksi keskuksella olisi ihmisoikeusvaltuuskunta, jossa olisi vähintään 20 ja enintään 40 jäsenpaikkaa. Keskukselle esite-

3.8.2010

tyt tehtävät ovat tehtäviä, joista tällä hetkellä Suomessa ei huolehdi koor-
dinoidusti.

Sisäasiainministeriö pitää tärkeänä Ihmisoikeuskeskukselle suunniteltua roolia
perus- ja ihmisoikeuksien edistämisen keskuspaikkana. Se toimisi myös yhtei-
senä tiedonvaihtokanavana. Keskus kykenisi koordinaattorina analysoimaan ja
hyödyntämään paremmin tutkimuksia ja selvityksiä. Sisäasiainministeriön nä-
kemyksen mukaan Ihmisoikeuskeskukselle esitetyt tehtävät ovat laajat ja nii-
den menestyksellinen hoitaminen edellyttää riittäviä resursseja.

Kanteluiden käsittely

Sekä ehdotusta muuttaa sekä oikeusasiamiehen että oikeuskanslerin osalta
kantelun tutkimista koskevan pykälän otsikko kantelun käsittelyä koskevaksi
pykäläksi että sääntelyn tutkintakynnyksen ilmaisevan kriteerin korvaamista
yksittäistapauksellisen harkintavallan paremmin mahdollistavalla muotoilulla
pidetään kannatettavana.

Mietinnössä esitetään myös muutettavaksi valtioneuvoston oikeuskanslerista
ja eduskunnan oikeusasiamiehestä säädettyjä lakeja koskien kanteluiden käsit-
telyä ja vanhentumisaikaa. Suomessa kantelujen vanhentumisaika on huomaa-
tavasti pidempi kuin mietinnössä vertailuissa valtioissa. Lisäksi velvoite tut-
kia kantelu on Suomessa vertailuvaltioita ehdottomampi. Ylemmät laillisuus-
valvojat ryhtyvät kantelun johdosta ehdotuksen mukaan niihin toimenpiteisiin,
joihin he katsovat olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja
ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Sisäasiainministeriö pitää kannatettavana tavoitteena lisätä joustavuutta kante-
luasioiden käsittelytavoissa. Sisäasiainministeriö pitää kannatettavana mietin-
nössä esitettyä ehdotusta, ettei oikeusasiamies tai oikeuskansleri käsittele kan-
telua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä.
Nämä ehdotukset ovat omiaan jouduttamaan kantelujen käsittelyä ja saatta-
maan kanteluratkaisut koskemaan tuoreita tapauksia, joiden ratkaisulla pysty-
tään nopeammin ohjaamaan viranomaistoimintaa. Esitetyllä määräajalla ja
harkintavallalla saattaa olla selkeyttävä vaikutus eri viranomaisten sisäisen
laillisuusvalvonnan toteuttamisessa, vaikka esitetyt muutokset eivät muita vi-
ranomaisia koskekaan. Vanhentumisajan muutos lisää myös resursseja
kantelujen käsittelyyn, millä toivotaan olevan kantelun käsittelyaikoja lyhen-
tävää vaikutusta.

Maahanmuuttovirastoa koskevat kantelutapaukset ovat pääsääntöisesti koske-
neet pitkiä käsittelyaikoja (kansalaisuus- ja oleskelulupahakemukset, kantelu-
perusteena PL 21.1 §). Esitetty kanteluiden käsittelyn vanhentumisajan lyhen-
tyminen viidestä vuodesta kahteen vuoteen ei tältä osin vaikuta Maahanmuut-

3.8.2010

toviraston toimintaa koskevien kanteluiden määrään, ts. vanhentumisaika ei ylipäättään kulu vireillä olevan asian pitkää käsittelyä koskevassa kanteluasiassa ja käytännössä kantelut on joka tapauksessa laitettu vireille pian epäasialliseksi koetun kohtelun jälkeen.

Kansliapäällikkö

Ritva Viljanen

Ylitarkastaja

Miia Lehmus-Niemi

Tiedoksi

Ministeri Holmlund
Ministeri Thors
Valtiosihteeri Pelttari
Erityisavustaja Bergman
Erityisavustaja Kokko
Erityisavustaja Tammenmaa
Ministeriön oikeusyksikkö
Ministeriön ansainvälisten asioiden yksikkö
Poliisiosasto
Pelastusosasto
Maahanmuutto-osasto
Rajavartio-osasto